

Ontwerp-statuten voor het CDA

HOOFDSTUK I DE FEDERATIE

Preambule

De Anti Revolutionaire Partij (ARP), Christelijk Historische Unie (CHU) en Katholieke Volkspartij (KVP) gaan met elkaar onder de naam „Christen Democratisch Appèl”, afgekort „CDA”, een federatie aan die ook opengesteld wordt voor rechtstreekse leden, en die geregeerd wordt door de volgende statuten. Wijzigingen van deze statuten dienen te worden goedgekeurd door dezelfde organen van ARP, CHU en KVP die deze statuten hebben vastgesteld. De federatieve organen krijgen niet andere of meer bevoegdheden dan in deze statuten uitdrukkelijk vermeld.

Het CDA streeft er naar bij de eerstkomende verkiezingen voor de leden van de Tweede Kamer de christen-democratische verbondenheid maximaal tot uitdrukking te brengen. De mogelijkheid van verbinding van 3 afzonderlijke lijsten is daartoe niet het geëigende middel. Het CDA wil derhalve een CDA-lijst c.q. CDA-lijsten tot stand brengen.

Deze statuten geven zelf de weg en de wijze aan waarlangs en waarop de federatie zich geleidelijk om kan zetten in een partij.

De federatie zal rechtspersoonlijkheid verkrijgen.

I Grondslag en doel

Artikel 1

Het Christen Democratisch Appèl is een politieke organisatie en is gevestigd te 's-Gravenhage.

Artikel 2

Het Christen Democratisch Appèl aanvaardt het Evangelie als richtsnoer voor het politiek handelen.

Artikel 3

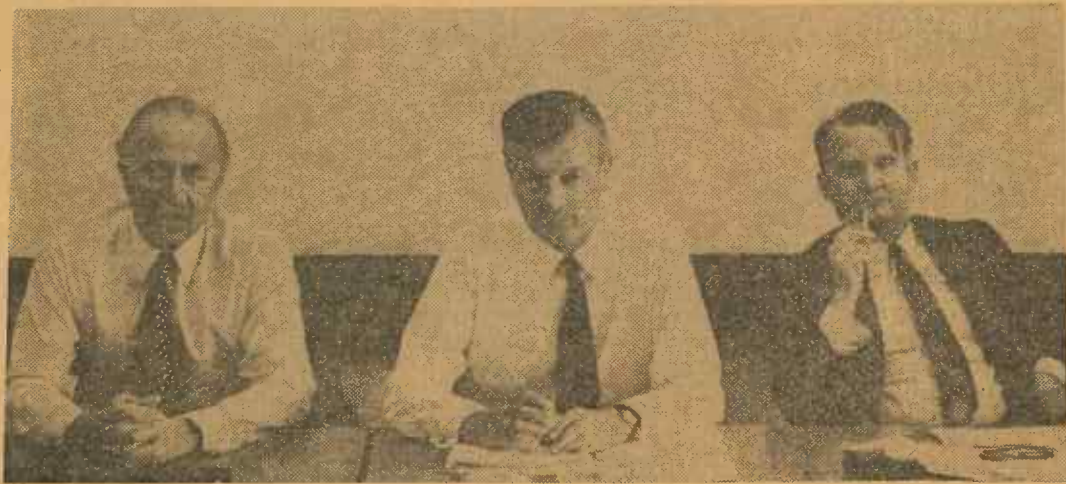
Het Christen Democratisch Appèl wil streven naar een maatschappij, waarin de bijbelse gerechtigheid meer gestalte krijgt, de mens zijn vrijheid en verantwoordelijkheid beter kan beleven en waarin het welzijn van allen wordt gediend; het legt de concrete doeleinden vast in een politiek werkprogram, waarmee het zich uitdrukkelijk richt tot het gehele Neerlandse volk zonder onderscheid naar geloofsovertuiging of maatschappelijke groepering.

Middelen

Artikel 4

Het CDA wil op deze grondslag dit doel bereiken door:

- de christen-democratische gedachte te verdiepen en te stimuleren door studie en voorlichting;
- de integratie van de 3 partij-secretariaten en de 3 wetenschappelijke bureaus te bevorderen;
- te streven naar één CDA-fractie in Eerste en Tweede Kamer der Staten Generaal, de Provinciale Staten, de Gemeenteraden en andere vertegenwoordigende lichamen;
- de internationale samenwerking.

De drie chr.-democratische partijvoorzitters, resp. De Zeeuw, De Koning, Verschuer

van christen-democraten te bevorderen, onder meer door middel van het streven naar een Europese christen-democratische partij.

II Lidmaatschap

Artikel 5

Het ledenbestand van het CDA bestaat uit:

- de leden van de ARP, CHU en KVP; zij zijn via hun partijen lid van het CDA, en oefenen aldus hun rechten uit;
- rechtstreekse leden, die zodanig zijn toegetreden tot het CDA.

Rechtstreekse leden

Artikel 6

Het rechtstreekse lidmaatschap wordt verkregen door aanmelding bij het CDA-secretariaat.

De rechtstreekse leden worden bestuurd door het Dagelijks Bestuur. Het Dagelijks Bestuur en het Bestuur benoemen na consultatie van de rechtstreekse leden uit hun midden respectievelijk één Dagelijks-Bestuurslid en drie Bestuursleden mitsgaders 35 Congresleden totdat er 10.000 rechtstreekse leden zijn. Vanaf dat ogenblik benoemen zij zelf voor elk vol 10.000-tal één lid in het Dagelijks Bestuur, drie leden in het Bestuur en 35 leden in het Congres.

Ongeacht hun ledental blijft het Dagelijks Bestuur functioneren als hun Bestuur.

De bepalingen van dit artikel worden nader uitgewerkt in het Huishoudelijk Reglement.

III CDA-organen

Het Congres

Artikel 7

Het Congres bestaat uit 605 of meer leden, waarvan:

- 280 aangewezen door de KVP,
- 185 aangewezen door de ARP,
- 105 aangewezen door de CHU, en
- 35 of een veelvoud daarvan benoemd op de voet van artikel 6 uit de rechtstreekse leden.

Artikel 8

Aan het Congres is opgedragen:

- de vaststelling van het program van actie van het CDA na behandeling in de respectievelijke partijraden c.q. Unie-raad;
- de vaststelling van de statuten en Reglementen van het CDA,

- de bespreking van het politieke beleid;
- de verkiezing van de voorzitter,

van de secretaris en van de penningmeester van het CDA.

Het Bestuur

Artikel 9

Het Bestuur is samengesteld als volgt:

- Stemgerechtigde leden:
  - de voorzitter van het CDA;
  - de secretaris van het CDA;
  - de penningmeester van het CDA;
  - telkens 10 leden benoemd door ARP, CHU en KVP; tenminste twintig procent hiervan dient te behoren tot het vrouwelijk geslacht;
  - tenminste drie vertegenwoordigers van de rechtstreekse leden.
- Adviserende leden:
  - de voorzitters van de drie Tweede Kamer-fracties van ARP, CHU en KVP, of wanneer er één CDA-fractie ontstaat, het fractiepresidium;
  - één vertegenwoordiger van de wetenschappelijke bureaus;
  - de directeur van het CDA-secretariaat.

Artikel 10

Het Bestuur heeft tot taak:

- leiding te geven aan de politieke activiteiten van de drie partijen, dan wel deze te coördineren;
- de voorbereiding van de besluitvorming van het Congres;
- de bevordering van de politieke en organisatorische eenwording;
- het maken van een voorstel voor de zetelverdeling van de kandidatenlijst voor de Tweede Kamer-verkiezingen, en van een voorstel betreffende één of meer lijsttrekkers c.q. betreffende de verdeling van de kamerkringen over hen;
- goedkeuring van de CDA-begroting en bespreking van de jaarverslagen;
- benoeming van vertegenwoordigers van rechtstreekse leden in Bestuur en Congres, mits artikel 6 niet van toepassing is;
- de instelling en opheffing van vaste en bijzondere commissies.

Artikel 11

Voor het nemen van beslissingen over een aantal bij Huishoudelijk Reglement te bepalen aangelegenheden dient het bestuur in verdubbelde samenstelling bijeen te komen.

Artikel 12

Het Dagelijks Bestuur is als volgt samengesteld: stemgerechtigde leden:

- de voorzitter van het CDA;
- de secretaris van het CDA;
- de penningmeester van het CDA;
- telkens drie leden benoemd door ARP, CHU en KVP;
- tenminste één vertegenwoordiger van de rechtstreekse leden. Indien tot de aldus aangegeven leden geen vrouw behoort, verkiest het Bestuur uit zijn midden een vrouw als extra lid.

Adviserende leden:

- de drie voorzitters van de Tweede Kamer-fracties van ARP, CHU en KVP, of wanneer er één CDA-fractie ontstaat, het fractiepresidium;
- één vertegenwoordiger van de wetenschappelijke bureaus;
- de directeur van het CDA-secretariaat.

Artikel 13

Aan het Dagelijks Bestuur is opgedragen:

- de gelijkse leiding van het CDA;
- de voorbereiding van de besluitvorming van het Bestuur;
- de uitvoering van de besluiten van het Congres en van het bestuur;
- het maken van een conceptvoorstel voor de zetelverdeling van de kandidatenlijst voor de Tweede Kamer-verkiezingen; en een conceptvoorstel betreffende één of meer lijsttrekkers c.q. de verdeling van hen over de kamerkringen;
- de voorbereiding van de CDA-begroting en -jaarverslagen;
- de leiding over het CDA-secretariaat;
- de benoeming en het ontslag van CDA-personeel;
- de verantwoordelijkheid voor de CDA-voorlichting en -publiciteit;
- het bestuur over de rechtstreekse leden, de benoeming van een vertegenwoordiger daarvan in het Dagelijks Bestuur, mits artikel 6 niet van toepassing is, en de vaststelling van hun contributie.

Stemprocedure

Artikel 14

Besluiten in CDA-organen worden genomen bij eenvoudige meerderheid van stemmen. De stemprocedure wordt geregeld bij Huishoudelijk Reglement.

De voorzitter

Artikel 15

De voorzitter heeft de leiding van de vergaderingen van het Congres, het Bestuur en het Dagelijks Bestuur.

De secretaris

Artikel 16

De secretaris is belast, onder verantwoordelijkheid van het Dagelijks Bestuur, met de leiding van het CDA-secretariaat en met alle werkzaamheden die tot het secretariaat van een politieke organisatie kunnen worden gerekend.

De penningmeester

Artikel 17

De penningmeester is, onder verantwoordelijkheid van het Dagelijks Bestuur, belast met het beheer van de gelden.

P.P.A.C.

Artikel 18

Een Permanente Program Advies Commissie (PPAC) zal

- het CDA stimuleren in de bezinning op de relatie tussen levensovertuiging en politiek handelen;
- adviseren over de hoofdlijnen van het beleid;
- adviseren over de uitvoering en bijstelling van het program.

Artikel 19

De samenstelling van de PPAC is als volgt:

- een voorzitter, een vice-voorzitter en 7 leden benoemd door het bestuur van het CDA op voordracht van het Dagelijks Bestuur;
- drie leden benoemd door het Bestuur van het CDA, op voordracht van de drie wetenschappelijke instituten van ARP, CHU en KVP;
- drie leden benoemd door de partijbesturen van ARP, CHU en KVP, door elk partijbestuur één lid;
- drie adviserende leden, benoemd door de Tweede Kamer-fracties van ARP, CHU en KVP, door elke fractie één lid, of wanneer er één CDA-fractie ontstaat door die fractie;
- het secretariaat van de PPAC berust bij de drie wetenschappelijke instituten gezamenlijk.

Artikel 20

De PPAC brengt eens per jaar vóór 1 augustus een gemotiveerd beleidsadvies aan het Bestuur.

Het jaarlijks advies dient tenminste een antwoord te bevatten op de volgende vragen:

- welke onderdelen van het bestaande program dienen te worden gewijzigd?
- welke onderdelen van het bestaande program zijn inmiddels uitgevoerd of door de feiten achterhaald?
- over welke onderwerpen dienen uitspraken te worden voorbereid?

Artikel 21

Het Bestuur bespreekt de adviezen van de PPAC en bepaalt daarover zijn oordeel. Het jaarlijks advies van de PPAC en het oordeel van het Bestuur daarover worden tegelijk openbaar gemaakt en in het Congres ter discussie gesteld.

Huishoudelijk Reglement

Artikel 22

Bij Huishoudelijk Reglement worden werkwijze en verdere uitwerking van de statutaire bepalingen betreffende de CDA-organen nader geregeld.

IV Financiën

Artikel 23

De geldmiddelen van het CDA bestaan uit:

- de jaarlijkse bijdragen van ARP, CHU en KVP;
- de jaarlijkse contributie van de rechtstreekse leden;
- bijdragen van donateurs;
- schenkingen, erfstellingen en legaten;
- andere inkomsten.

Het Boekjaar loopt van 1 januari tot en met 31 december

De regelmatige controle op de wijze waarop de financiële administratie wordt gevoerd, wordt opgedragen aan een accountant. Het Bestuur kan zich doen bijstaan

door een financiële commissie. Taak en werkwijze van deze commissie worden bij Huishoudelijk Reglement geregeld.

V. Tweede Kamer-verkiezingen

CDA-lijsten Artikel 24

Teneinde voor Tweede Kamerverkiezingen tot CDA-lijsten te komen wordt de volgende procedure in het leven geroepen:

- de drie bevoegde partij-organen van ARP, CHU en KVP besluiten de uitslag van deze procedure al dan niet als bindend te aanvaarden;
- het Dagelijks Bestuur stelt een concept voorstel op betreffende de verdeling van de zetels van de CDA-Tweede-Kamerfractie over ARP, CHU en KVP en, voorzover hun aantal daartoe aanleiding geeft, de rechtstreekse leden, betreffende de vraag hoeveel lijsten er moeten komen en hoe de verdeling van de plaatsen op die lijsten moet zijn betreffende de vraag of er één of meer lijsttrekkers moeten zijn, en in het tweede geval hoe die lijsttrekkers over de kamerkringen verdeeld worden. Het Dagelijks Bestuur legt dit concept voorstel voor aan het Bestuur;

- het Bestuur stelt aan de hand van het concept een voorstel vast voor de bevoegde partij-organen, die geen wijzigingen mogen aanbrengen, en het voorstel moeten aanvaarden of verwerpen;

- indien het voorstel wordt verworpen wordt het bindend advies ingeroepen van een Commissie van Wijze Mannen, bestaande uit drie personen. Iedere partij wijst één persoon aan; indien het advies op voorhand als bindend was aanvaard, is daarmee definitief besloten de CDA-lijst(en) tot stand te brengen; als dat niet het geval was, gaat het advies terug naar de partijorganen;

- de vervulling van de zetels geschiedt door elk der partijen volgens de bij haar geldende procedure;

- indien naar de mening van het Dagelijks Bestuur de aldus tot stand gebrachte kandidatenlijst naar regionale vertegenwoordiging, deskundigheid of andersoortige eenzijdigheid dusdanig onevenwichtig is dat aan een behoorlijke en evenwichtige vertegenwoordiging van het CDA in de Tweede Kamer ernstige twijfel bestaat, kan het dagelijks bestuur het Bestuur voorstellen correcties aan te brengen. Indien het Bestuur met deze voorstellen akkoord gaat kan het deze aan de bevoegde partijorganen voorleggen. Gaan deze niet unaniem akkoord dan beslist de Commissie van Wijze Mannen.

Artikel 25

De kandidaat, lid overeenkomstig artikel 5a of 5b, zal bij zijn bereidverklaring tot aanvaarding van zijn kandidatuur schriftelijk moeten verklaren:

- dat hij het politieke program van het CDA onderschrijft, met recht van gravamen; en
- dat hij in fractieverband zal samenwerken;
- dat hij slechts een aan zijn partij toegedachte zetel zal bezetten.

1) Het recht van gravamen (d.w.z. „bezwaar” is een tot nu toe in de ARP bestaande regeling. Het betreft het recht van kandidaat-kamerleden om m.b.t. een bepaald onderdeel van het program, dat men overigens onderschrijft, tevooren aan het Bestuur een afwijkend gevoelen kenbaar te maken. Het Bestuur beslist of een kandidaat, ondanks een dergelijk „bezwaar”, op de kandidatenlijst wordt geplaatst.

Artikel 26

De leden die geroepen worden zitting te nemen in vertegenwoordigende lichamen, worden geacht zich bij hun arbeid daarin te richten naar uitspraken en verklaringen van bevoegde CDA-organen, tenzij

afwijking daarvan hun op duidelijk aan te wijzen gronden noodzakelijk voorkomt.

Incompatibiliteit Artikel 27

De voorzitter van het CDA kan niet tevens voorzitter van één van de CDA-fracties van de Staten Generaal zijn.

VI. Eerste Kamer-verkiezingen

Artikel 28

Een CDA-fractie in de Eerste Kamer kan slechts tot stand komen indien zowel de ARP-fractie, als de KVP-fractie, als de CHU-fractie als zodanig niet meer bestaat, hetzij doordat alle leden daarvan tot de CDA-fractie zijn toegetreden, hetzij doordat alle leden als zodanig door de Provinciale Staten verkozen worden.

VII. Andere verkiezingen

Artikel 29

Gecombineerde fracties van ARP, CHU en KVP mogen slechts de naam CDA voeren in Gemeenteraden, Provinciale Staten en andere vertegenwoordigende lichamen indien er niet daarnaast afzonderlijke ARP, CHU en KVP fracties functioneren.

VIII. CDA-verbanden

Artikel 30

CDA-verbanden komen tot stand krachtens erkenning of oprichting door het Dagelijks Bestuur.

Erkenning Artikel 31

Erkenning kan plaatsvinden indien binnen een gemeente een ARP-kiesvereniging en/of een CHU-verkiezingsvereniging en/of KVP-afdeling, hetzij een derzelve, op rechtsgeldige wijze besluit(en) zich te verbinden tot een CDA-verband, en daarvoor de vereiste toestemming vraagt aan het CDA-secretariaat.

Artikel 32

Alvorens een CDA-verband te erkennen onderzoekt het Dagelijks Bestuur

- of de betreffende besluiten rechtsgeëdig genomen zijn;
- of van het CDA-verband deel uitmaken een ARP-kiesvereniging, en/of CHU-kiesvereniging en/of een KVP-afdeling;
- of de betreffende landelijke partij-secretariaten akkoord zijn in dier voege dat zij haar afzonderlijke naam in de toekomst niet meer zullen vrijgeven naast het CDA-verband.

Oprichting artikel 33

In gemeenten waar kiesverenigingen resp. afdelingen van ARP en/of CHU en/of KVP niet voorkomen kunnen aldaar wonende CDA-leden, tenminste 10 in totaal, aan het CDA-secretariaat verzoeken te worden opgericht als CDA-verband.

Artikel 34

Alvorens een CDA-verband op te richten onderzoekt het Dagelijks Bestuur

- of er inderdaad geen ARP-kiesvereniging en/of een CHU-kiesvereniging en/of een KVP-afdeling in de betreffende gemeente voorkomt;
- of de drie partij-secretariaten akkoord gaan de namen van hun partijen voor de betreffende gemeente niet meer vrij te geven. Het Dagelijks Bestuur stelt voor de verban-

den een model-verbandsreglement op. Afwijkende bepalingen behoeven de toestemming van het Dagelijks Bestuur.

Regionale CDA-verbanden Artikel 36

Regionale CDA-verbanden komen tot stand krachtens erkenning door het Dagelijks Bestuur. De artikelen 31, 32 en 35 zijn van overeenkomstige toepassing.

HOOFDSTUK II DE GROEI

1. Algemene beginselen

Artikel 37

De overdracht van taken en bevoegdheden door de afzonderlijke partij-organen aan de federatieve organen kan slechts geschieden bij besluit van de bevoegde partij-organen.

Artikel 38

De overdracht van taken en bevoegdheden kan taak na taak en bevoegdheid na bevoegdheid geschieden.

II. Specifieke bepalingen

Artikel 39

Los van de overdracht van taken en bevoegdheden door partij-organen aan CDA-organen kunnen de partijen besluiten tot feitelijke integratie van partij-secretariaten, wetenschappelijke bureaus en politieke organen.

Artikel 40

De partijen kunnen voorts besluiten haar financiële bevoegdheden geheel of gedeeltelijk te delegeren aan een Financiële Commissie.

BIJLAGE EINDE VAN DE GROEI

(Schets voor de statuten van de eenheidsorganisatie)

- Het Christen Democratisch Appèl is een politieke partij.
- Grondslag en doel: gelijk aan die van de CDA als federatie.
- Lidmaatschap: lid van het CDA kan zijn iedere Nederlander die zich aangetrokken voelt tot grondslag, doel en middelen van het CDA. Het CDA kent geen ballotage.
- De hoogste macht in het CDA berust bij het Congres, dat jaarlijks bijeenkomt.
- De algemene leiding van het CDA berust bij het Bestuur. Het Bestuur bespreekt onder meer de politieke situatie en bepaalt de politieke gedragslijn.
- De dagelijkse leiding van het CDA berust bij het Dagelijks Bestuur.
- Het CDA kent regionale en plaatselijke afdelingen. De afdelingen hebben o.a. het recht voorstellen in te dienen bij het Congres.
- Het CDA kent een Permanente Program Commissie (PPAC).

Kandidaatstelling Tweede Kamer:

□ De wijze van kandidaatstelling wordt geregeld in een reglement, dat door het Congres wordt vastgesteld en geregeld.

□ Het Bestuur heeft de leiding bij de voorbereiding van de verkiezing van de kandidaten voor de Tweede Kamer der Staten Generaal.

□ Het Congres wijst de lijsttrekker(s) aan op voordracht van het Bestuur.

□ Kandidaten voor de Tweede Kamer kunnen worden gesteld door het Bestuur en door de afdelingen. □ De plaatselijke afdelingen brengen hun stem uit op haar toegezonden stembiljetten aan de hand van de eveneens toegezonden alfabetische groslijst. Voor het opmaken van de uitslag wordt het puntenstelsel toegepast, met inachtneming van de plaats die iedere kandidaat

Deze luchtballon werd als propagandamiddel in de jongste stembus-strijd gebruikt door het CDA

op het stembiljet heeft verkregen. □ De uitslag van de stemming is beslissend voor de samenstelling van de lijst en voor de volgorde waarin de kandidaten op de in te dienen lijsten zullen voorkomen. Op grond van zeer bijzondere omstandigheden kan het Bestuur, op voorstel van het Dagelijks Bestuur, correcties aanbrengen.

Toelichting ontwerp-statuten Christen- Democratisch Appèl (CDA)

- Deze ontwerpstatuten zijn gebaseerd op:
  - een analyse van de statuten en reglementen van ARP, CHU en KVP;
  - de gezamenlijke resolutie van 23 juni 1973;
  - de gezamenlijke resolutie van 15 december 1973;

- gewoonten en beginselen uit het verenigingsrecht.

- De resolutie van 23 juni bestempelt het CDA in eerste instantie tot een samenwerkingsverband en de resolutie van 15 december opteert uitdrukkelijk voor een groei-model. De systematiek van de ontwerpstatuten is hiermede in overeenstemming. Hoofdstuk I roept een federatieve structuur in het leven, Hoofdstuk II bevat de techniek van de groei; dat wil zeggen de geleidelijke omvorming van de federatie tot een eenheidspartij; Hoofdstuk III geeft in hoofdlijnen aan hoe die eenheidspartij eruit zal zien, waartoe de groei zal leiden.

- De discussie over of een federatie of een partij is altijd in zoverre onzuiver geweest, dat de federatie ook een nieuwe politieke organisatie is, zij het dat de organen van de bij die federatie aangesloten partijen bevoegdheden behouden. Bovendien gaat de federatieve gedachte over het algemeen uit van de gelijkwaardigheid van de aangesloten partners, althans wat de bestuurlijke organen betreft. Daarom zijn CDA-bestuur en Dagelijks Bestuur paritair samengesteld. Het verschil in grootte vindt wel zijn uitdrukking in vertegenwoordigende lichamen als het Congres. Bestaan de bestuurlijke organen uit vertegenwoordigers van de drie gelijkwaardige partijen, het Congres is samengesteld uit afgevaardigden van de 3 ledenbestanden, die nu eenmaal verschillen in grootte.

- Een eigenaardigheid van de onderhavige federatie is het bestaan van de rechtstreekse leden. Het is van stonde af aan de bedoeling geweest de mogelijkheid te openen om buiten de 3 partijen om rechtstreeks lid te kunnen worden van het CDA. De resolutie van 23 juni zegt: „Het CDA richt zich tot het gehele Nederlandse volk. Ook rechtstreeks tot het CDA toegetreden leden worden vertegenwoordigd in het bestuursorgaan” en de resolutie van 15 december werkt deze gedachte verder uit. Een van de problemen die hiermee samenhangen is het volgende.

De rechtstreekse leden van het CDA moeten vanzelfsprekend hun rechten krijgen,

maar tegelijkertijd moet worden voorkomen, dat er naast ARP, CHU en KVP een vierde partij ontstaat. Dit heeft zijn onmiddellijke consequentie voor het ledenbestand van het CDA als federatie. Men kan zich hier twee mogelijkheden voorstellen: ofwel de partners zijn zelf de leden van de federatie ofwel de leden van die partners zijn lid van de federatie. De eerste mogelijkheid verviel. Wanneer nl. de partners zelf de leden van de federatie zouden zijn, zou dat de noodzaak meebrengen de rechtstreekse leden te organiseren in een vierde gelijkwaardige partner naast de andere partners ARP, CHU en KVP.

Immers, als dat niet gebeurt, zouden de rechtstreekse leden als ongeorganiseerden een numeriek overwicht krijgen ten opzichte van de drie andere leden ARP, CHU en KVP.

De oplossing die in de ontwerp-statuten is gekozen, is dan ook de meest logische: het ledenbestand van het CDA bestaat uit de leden van ARP, CHU en KVP, en uit rechtstreekse leden. De vertegenwoordiging van deze laatste groeit naar rato van hun ledental. Het Dagelijks Bestuur blijft hun bestuur, zodat het gevaar van de vierde partij bezworen is.

- Een novum in de ontwerp-statuten is het opnemen van een minimum aantal vrouwen in Bestuur en Dagelijks Bestuur. Dit minimum is opgenomen op verzoek van het vrouwenberaad van ARP, CHU en KVP. Men kan natuurlijk principiële bedenkingen aanvoeren, maar de praktijk is nu eenmaal dat deze helft van ons electoraat in besturen ondervertegenwoordigd is. In het algemeen is hier een beroep op zijn plaats om de vertegenwoordiging in de federatieve organen zo evenwichtig mogelijk te doen zijn, ook wat bijvoorbeeld jongeren betreft.

- Van uitzonderlijk belang is natuurlijk de procedure om tot CDA-Tweede Kamerlijsten te komen. De mogelijkheid wordt geopend om rijp te zijn, dan mag worden verwacht dat het advies van een gezaghebbende Commissie van Wijze Mannen de nodige indruk zal maken. Dit betreft overigens alleen de verdeling van de zetels over de partijen. De vervulling van de zetels zal plaatsvinden op de in elk der partijen gebruikelijke manier. Gelijkgeschiktheid in een of andere richting van de drie verschillende methodes zou een veel te grove inbreuk betekenen.

- De artikelen 25 en 26 betreffende een actuele zaak: de verhouding volksvertegenwoordigers-partij. De ontwerp-statuten verwerpen partijdwang. Aan de andere kant is het een kwestie van politieke moraliteit om een programma waarop men in de verkiezing verkozen is in hoofdlijnen te steunen - behalve voorzover dit in geweten onmogelijk is (recht van gravamen) - en ook later rekening te houden met politieke uitspraken en verklaringen.

- De artikelen 30/38 beogen de noodzakelijke orde te brengen in de spontane samenwerking aan de basis.